

**МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК
ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА САГАЙДАЧНОГО
ІНСТИТУТ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КАФЕДРА ГУМАНІТАРНИХ НАУК**



**ДОБРОВОЛЬЦІ НА ЗАХИСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ:
ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ**

IV Всеукраїнська наукова конференція
14 березня 2025 р.
Збірник тез доповідей



“НЕ РИДАТЬ, А ЗДОБУВАТЬ”

**Львів
Національна академія сухопутних військ
2025**

УДК 94(477):355.1+356/358«191/202»
Д 56

Рекомендовано до друку рішенням
Кафедри гуманітарних наук
(протокол від 27.02.2025 р. № 9)

Укладачі:

Харук А., Скорич Л., Шелюх О., Павлік М.

Д 56 Добровольці на захисті української державності: історія та сучасність: IV Всеукраїнська наукова конференція, 14 березня 2025 р.: Збірник тез доповідей. – Львів: НАСВ, 2025. – 109 с.

Матеріали наукового заходу висвітлюють актуальні питання з історії розвитку феномена добровольчого руху. Представлені дослідження охоплюють історичні етапи від ХХ ст. до сьогодення.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів, курсантів, студентів і всіх, хто цікавиться історією розвитку озброєння та військової техніки українського війська.

УДК 94(477):355.1+356/358«191/202»

активно співробітничав молодий режисер Лесь Курбас, у подальшому – засновник «Молодого театру» у Києві, а згодом – харківського театру «Березіль». Порівнюючи «Українську бесіду» з Львівським міським театром, Й. Гірняк наголошував, що аматорський колектив поступався «твердині польської культури» матеріальним забезпеченням та майстерністю, і називав стрільців-акторів «останніми могіканами» на тлі війни. «Вічна циганська мандрівка, без постійної стріхи над головою, кількадедне, у кращому випадку, кількатижнєве перебування на одному місці, примітивні сцени без елементарного обладнання, часто каганцеве освітлення, убогість костюмерії та бутафорії, – все це не гасило яскравих спалахів талантів, які своїм полум'ям підтримували вічний вогонь, без якого життя сіре та бідне. Весь той час був незабутнім вишкільним етапом». Ставлення до одягнутих в однострої аматорів було, подекуди, іронічним. «Фронтовики, обвішані медалями хоробрості, навіть тиллові хронічні маркіранти, походжаючи по вулицях Львова, презирливо поглядали в наш бік, проте після вистави наввипередки запрошували стрільців-артистів на пиво до Сан-Сусі». Під час походу в 1918 р. на Херсонщину театр «Українська бесіда» продовжував діяти, Й. Гірняк згадував про відвідини хутора «Надія» в Єлісаветградському повіті-садиби та осередку творчості одного з корифеїв українського театру І. Тобілевича (І. Карпенко-Карий). «За дуже короткий час свого перебування на Єлісаветградщині вони, галицькі романтики, зуміли знайти стежини до сердець одноплемінників, яких довгі віки ділили кордони». Як стверджує Й. Гірняк, театральний колектив за участю січових стрільців проіснував до Листопадового повстання 1918 р.

Отже, мистецька та літературна спадщина УСС стала надбанням національної культури, а стрілецька пісня «Ой, у лузі червона калина» – символом спротиву російській агресії у ХХІ столітті. Історія стрілецького руху, його визначних особистостей, надихає на творчість і сучасних митців.

Хлипавка Г., к.пед.н.,

Дида К.,

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

МІЖ МИСТЕЦТВОМ І ВІЙНОЮ: ВАЛЕРІЙ ПУЗІК

Повномасштабне вторгнення ввело свої корективи у кожен аспект людського життя. Російсько-Українська війна стала каталізатором для переосмислення людських цінностей та сенсу буття, що залишило свій відбиток на культурі народу.

Ще від 2014 року в сучасній українській літературі почав широко набирати обертів жанр воєнної літератури, хоча здебільшого авторами виступали цивільні особи. Проте приблизно від 2016 року до нього активно почали долучатись ветерани та комбатанти. Тому книги українських військових все частіше потрапляли в літературні списки.

Ганна Скоріна, українська дослідниця книг про російсько-Українську війну, зазначала: «Багато військових відкривають в собі цікаві таланти чи бажання реалізувати себе творчо. Це один з варіантів психологічної допомоги самому собі».

Станом на 2025 рік, третій рік повномасштабного вторгнення, воєнна література радше стала буденністю для українців. Також на початок 2023 року український воєнліт почав займати лідерські позиції за обсягами продажів у кількох видавництвах. Зокрема, Ганна Скоріна у своєму дослідженні підрахувала приблизно півтори тисячі книжок про війну станом на вересень 2023-го року. Вона вказує, що авторами понад двохсот п'ятдесяти видань є військово-службовці.

Українська літературознавиця Марина Рябенко в одному з інтерв'ю зазначила, що раніше фіксувалось перетворення військовослужбовців у письменників, а сьогодні частіше письменники добровільно приєднуються до лав ЗСУ.

Яскравим прикладом такого явища є український художник, письменник та режисер Валерій Пузік, а за сумісництвом командир міномета з позивним Фінчер. Валерій усе життя займався мистецькою діяльністю, проте у січні 2015 року пішов на фронт добровольцем. Він брав участь у бойових діях на Донбасі в складі батальйону Добровольчого Українського Корпусу «Правий Сектор», а вже у березні 2022 року долучився до лав ЗСУ. Попри складні умови військової служби, Пузік продовжує займатися творчістю: створює короткометражні документальні стрічки, пише картини, публікує книги.

У лютому 2015 року Валерій разом із своїми побратимами зняв короткометражний документальний фільм «Перемир'я», який зображав події на війні від першої особи. Пізніше стрічка була нагороджена відзнакою журі на кінофестивалі «86».

Літературна діяльність Валерія Пузіка є багатогранною, адже вона охоплює не лише оповідання, а й вірші, новели та інші художні твори, що є значним внеском у культурний контекст. Його творчість після вторгнення росії на територію України відображає різні сторони осмислення війни та її впливу на людину. Написання саме коротких оповідань переважає в його діяльності, оскільки, на думку Валерія, більші за обсягом твори можна не встигнути написати. Також для того, щоб зафіксувати свою емоцію та прожити її, він пише вірші, які часто поширює у своїх соцмережах.

Одною з таких книг є «Моноліт», яка складається з 13-ти оповідань про людину до війни та після. Вона була написана в період від 2012 по 2016 роки. У цій книзі переплітаються події за весь час незалежності України. Валерій описує емоційні переживання, розкриваючи тему «смерті на війні» через призму особистості, де центральною фігурою виступає людська пам'ять, яка помирає у безжальному контексті війни.

Пам'ять автор неодноразово згадував і в іншій відомій книзі «З любов'ю – тато!». Наприклад, були такі слова: «Пам'ять, мов лід, кришиться і тане. Під пресом часу стає водою, що випаровується та зникає, залишаючи за собою сухий білий слід». Сама книга складається з віршів та коротких оповідань, з думок і почуттів, які автор хотів передати своєму синові та дружині. Проте варто зазначити, що книга здебільшого написана про особистість на війні.

Для Валерія початок повномасштабного вторгнення видався вкрай важким в емоційному контексті, оскільки військовослужбовець планував надалі пов'язати життя з кіно та творчою діяльністю. Він ще з дитинства вчився знімати та монтувати відео, писати твори, фотографувати, проте його відчуття внутрішнього обов'язку гідно встати й боронити свою державу в лавах ЗСУ значно сильніше, адже, на його думку, нам ще є за що боротись.

Валерій старається завжди носити із собою пензлі, оскільки малювання слугує для нього своєрідною релаксацією та способом відволіктись, про що свідчить цитата із книги «Мисливці за щастям»: «... А ще живопис дає мені можливість не думати про смерть. Відключитися від реальності, від примітивного військового побуту, від небезпеки, яка нас оточує. Живопис – це рятівна соломинка, за яку я тримаюсь і якої не хочу відпускати». У пошуках матеріалів для малюнків військовослужбовцю допомагають його побратими.

Здебільшого на його картинах зображений саме пейзаж, адже він хоче зобразити красу простого буття, а відтак усе геніальне – просте. Валерій зазначає: «...Усі ці гілзи, уламки, картини з намальованими прицілами, пейзажі – стилізації ніби видно в тепловізор, – це їм. Нехай цивільні жахають цивільних й обґрунтовують це концепціями. У них буде “мистецтво війни” – не в мене». Творча діяльність Валерія, що поєднується з реаліями війни, вказує на те, наскільки важливим є мистецтво для збереження психічного здоров'я та самовираження навіть у найважчих умовах.

Неодноразово письменник відмовлявся від участі у виставках своїх картин, оскільки вважає, що подібні заходи є недоречними без присутності автора. Саме тому він передає їх на аукціони волонтерам, які безпосередньо допомагали йому, публікує у соцмережах або ж залишає рідним.

Творчість Валерія Пузіка – це не лише миттєвий спалах натхнення під час тривалих переживань, це глибоке переосмислення війни, людських переживань та пошуку сенсу в умовах бойового стресу та боротьби за життя як своє, так і цілої нації. Військовослужбовець не лише виступає як свідок чи учасник подій, він намагається закарбовувати все на папері чи полотні задля передачі свого бачення війни українській та світовій спільноті.

Можемо сказати, що мистецька діяльність для Валерія – це не лише поклик всього життя, але й спосіб відволіктись на улюблену справу в умовах монотонних реалій військової служби. Для Валерія Пузіка саме мистецтво стало його «психологічним розвантаженням» на війні, як він сам описує в діалозі з побратимом, – «це щоб не збожеволіти».

СЕКЦІЯ 3
«МУЗА З МЕЧЕМ У РУЦІ ...»: УКРАЇНСЬКИЙ ДОБРОВОЛЬЧИЙ РУХ
У ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКОМУ ДИСКУРСІ

Бабій І.

КОНЦЕПТ «ДІМ» У ПРОЄКТІ ДОБРОВОЛЬЦЯ ОСТАПА
СЛИВИНСЬКОГО «СЛОВНИК ВІЙНИ»

(Львівський державний університет безпеки життєдіяльності) 87

Вигівська О., Шишкін С.

СИМВОЛІКА ТА ГЕРАЛЬДИКА УКРАЇНСЬКИХ ДОБРОВОЛЬЧИХ
ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ

(Житомирський військовий інститут ім. С. П. Корольова) 89

Деміхова С.

ЛИЦАР ДОБРОЇ ВОЛІ

(Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного) 90

Кравець Н.

МИТЦІ-ДОБРОВОЛЬЦІ НА ЗАХИСТІ СВОБОДИ УКРАЇНИ

(Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного) 93

Резуненко Д., Резуненко А.

МИСТЕЦТВО СПРОТИВУ: ДОБРОВОЛЬЦІ КУЛЬТУРНОГО
ФРОНТУ

(Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного) 95

Рожкова Л., Кузьменко Н.

«УКРАЇНСЬКА МУЗА НЕ ЗМОВКАЛА НАВІТЬ ПІД ГУРКОТОМ
ГАРМАТ»

(Сумський національний аграрний університет) 96

Хлипавка Г., Дида К.

МІЖ МИСТЕЦТВОМ І ВІЙНОЮ: ВАЛЕРІЙ ПУЗІК

(Львівський державний університет безпеки життєдіяльності) 99

Церковняк-Городецька О.

РОЛЬ ВИДАННЯ «НАРОДНІ ГЕРОЇ УКРАЇНИ. ІСТОРІЇ
СПРАВЖНІХ» У ЗБЕРЕЖЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

(Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації
імені Героїв Крут) 102